

УДК 347.9

DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2025.1.32.106-111>

РЕАЛІЗАЦІЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Жукевич Ігор*

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького, ЗВО «Університет Короля Данила» (м. Івано-Франківськ, Україна) ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7332-1014>

Статтю присвячено реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права. Встановлено, що виконання судових рішень є ключовою умовою забезпечення конституційного права кожного громадянина на судовий захист. На етапі здійснення судового контролю за виконавчим провадженням розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби чи приватного виконавця в аспекті виконання рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права спрямований на забезпечення обов'язкового виконання судових рішень, ухвалених на користь особи. Це необхідно для реального захисту її прав, свобод та інтересів, які були порушені, адже без гарантій їх відновлення неможливо повністю реалізувати право кожного на судовий захист. З'ясовано, що законодавством України передбачається розгляд судами скарг на рішення, дії чи бездіяльність осіб, які здійснюють примусове виконання рішень. Проте такий контроль за своєю суттю обмежується процесом розгляду зазначених скарг. Проаналізовано зміни внесені відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень». Наголошується на тому, що напрямки удосконалення виконавчого провадження, визначені в Рекомендаціях Європейської комісії з ефективності правосуддя, також стосуються України та повинні враховуватися фахівцями під час удосконалення відповідного законодавства. Запропоновано внесення чергових змін до Розділу VII «СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ» Цивільного процесуального кодексу України шляхом доповнення його статтею 453-5 «Правозастосовчі акти правового механізму судового контролю». Обґрунтовано необхідність подальших наукових розвідок теми у напрямку вивчення іноземного досвіду щодо реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві у справах приватного права, з метою пошуку найбільш оптимальних шляхів подальшого удосконалення регламентування реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Ключові слова: судовий контроль, цивільний процес, цивільне судочинство, виконання судових рішень, законодавство України, справи приватного права.

©Жукевич І., 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Жукевич І. Реалізація судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права. *Art of Justice*. Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2025. Вип. 1(32). С. 106-111. DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2025.1.32.106-111>

Постановка проблеми

Виконання судових рішень є ключовою умовою забезпечення конституційного права кожного громадянина на судовий захист. На етапі здійснення судового контролю за виконавчим провадженням розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби чи приватного виконавця в аспекті виконання рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права спрямований на забезпечення обов'язкового виконання судових рішень, ухвалених на користь особи. Це необхідно для реального захисту її прав, свобод та інтересів, які були порушені, адже без гарантій їх відновлення неможливо повністю реалізувати право кожного на судовий захист. Належна організація виконавчого провадження та

передбачена можливість судового оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців чи інших уповноважених осіб органів виконавчої служби, а також приватних виконавців є важливими умовами для забезпечення реального та своєчасного виконання судових рішень¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України неодноразово було предметом наукових досліджень українських вчених. Серед таких: Е. Є. Регущевський, С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. О. Якимчук та ін.

Однак дотепер у науковій літературі недостатньо досліджено реалізацію судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Мета статті

Проведення аналізу реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Виклад основного матеріалу дослідження

Судовий контроль за виконанням рішень судів у цивільних справах не можна зводити тільки до «вузького» його розуміння з приводу оскарження рішень, дій або бездіяльності виконавців та інших посадових осіб. На нашу думку, судовий контроль слід розглядати у «широкому» розумінні, який повинен включати також і дозвіл («санкціонування») на вчинення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні, а також розгляд позовних вимог, які стосуються виконання судових рішень та ухвал (наприклад, позови щодо оспорування оцінки майна у виконавчому провадженні, позови про зняття арешту з майна, позови про визнання торгів недійсними тощо) (Жукевич, 2019).

Регламентований судовий контроль за виконанням судових рішень у цивільному судочинстві України у розділі VII Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК)², де передбачається розгляд судами скарг на рішення, дії чи бездіяльності осіб, які здійснюють примусове виконання рішень. Проте такий контроль за своєю суттю обмежується процесом розгляду зазначених скарг, що впливає із тексту статей 447–453 ЦПК (Фурса С., Фурса Є., 2025).

У 2024 році до кодифікації цивільного процесуального права було додано нововведення, яке передбачає можливість судового розгляду заяв про зобов'язання боржників подавати звіти щодо виконання судових рішень. Судова система нині стикається з серйозною нестачею кадрів, і вирішити цю проблему в короткі терміни не вдасться. Водночас, попри повномасштабну війну, розв'язану рф проти України, кількість судових звернень не зменшується, а подекуди навіть зростає. Зокрема, з'явилася нова категорія справ, пов'язана з відшкодуванням шкоди, завданої збройною агресією рф. Упровадження нових механізмів судового контролю за виконанням рішень ще більше збільшить навантаження на суддів. Разом із цим нововведення покладають на суд додатковий обсяг відповідальності.

¹ Рішення Конституційного Суду України Конституційного від 13 травня 2024 року № 6-р(II)/2024 у справі за конституційною скаргою Лопушанського Володимира Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини другої статті 3, підпункту 9 пункту 1 частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір» (справа про обов'язковість судового рішення). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-24#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

² Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 10.10.2025).

Проаналізувавши розділ III Рекомендацій Комісії, фахівці дійшли висновку, що запропоновані в ньому умови контролю є складними для ефективного виконання судовою системою. Постійний чи періодичний контроль з боку суддів вимагав би значних часових і організаційних ресурсів, що є практично нереальним. У той же час слід звернути увагу, що розгляд судами скарг на дії посадових осіб уже є добре відомим механізмом у судовій практиці й не завжди трактується як «контроль». Наприклад, це стосується оскарження рішень чи дій органів державної влади або місцевого самоврядування. Потерпілі у виконавчому провадженні іноді не довіряють діям контролюючих органів, тому мають право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державних виконавців чи інших посадових осіб виконавчої служби, а також приватних виконавців у разі порушення їхніх прав при виконанні судового рішення згідно зі ст. 447-1 ЦПК. Проте судова процедура є затратною як у часі, так і у фінансах, особливо враховуючи необхідність професійної правничої допомоги адвоката. До того ж, відповідно до ст. 451 ЦПК України, суд за результатами розгляду скарги може своїм рішенням скасувати спірні дії або рішення, визнати їх неправомірними та зобов'язати виконавця усунути порушення (відновити права заявника). Однак законодавство не деталізує способів усунення порушень чи відновлення прав, що унеможливорює самостійне визначення таких способів виконавцем. Саме тому завдання суду полягає у конкретизації цих рішень і визначенні чіткого механізму усунення порушень у роботі виконавців (Фурса С., Фурса Є., 2025).

Варто також відзначити, що Україна, як член Ради Європи, у ході удосконалення законодавства про виконавче провадження повинна брати за основу Керівні принципи щодо виконання відповідних рекомендацій Ради Європи щодо виконання судових рішень, розроблені Європейською комісією з ефективності правосуддя (далі – Керівні принципи та СЕРЕJ). Зауважимо, що метою діяльності цієї Комісії є зменшення навантаження на Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) шляхом підвищення ефективності та якості судової системи в державах-членах. Зважаючи на вказане, напрямки удосконалення виконавчого провадження, визначені в Рекомендаціях Європейської комісії з ефективності правосуддя, також стосуються України та повинні враховуватися фахівцями під час удосконалення відповідного законодавства (Фурса С., Фурса Є., Регущевський, 2025).

Як слушно стверджують С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, Е. Є. Регущевський (2025), Керівні принципи СЕРЕJ, незважаючи на дату їх прийняття – 9-10 грудня 2009 року, досі актуальні для України, і значна їх частина має бути публічно обговорена, а потім імplementована в законодавство про виконавче провадження України, адаптувавши його до правової системи нашої держави. Водночас аналізовані принципи не можна сприймати як аксіому, оскільки під час їх впровадження в українське законодавство слід враховувати систему органів виконання України. Державна виконавча служба відокремлена від суду та належить до виконавчої гілки влади, а приватні виконавці є самозайнятими особами. Що стосується «гнучкості» процесу виконання рішення, то вона не узгоджується з чітким визначенням ролі виконавця, а також з роллю «постсудового медіатора», тобто медіатора. У Керівних принципах зосереджена увага не на ролі виконавця як медіатора, а на пропозиції сторонам укладати між собою мирові угоди, де виконавець виконує свою роль, роз'яснюючи сторонам їхні права та обов'язки, наслідки укладення мирової угоди. Недоцільно поєднувати професійні повноваження виконавця та медіатора в одному виконавчому провадженні, хоча б тому, що статуси та функції цих суб'єктів регулюються різним законодавством і певною мірою суперечать один одному в питаннях оплати.

Виконавець не може одночасно отримувати кошти за виконання своїх повноважень та за виконання функцій посередника (Фурса С., Фурса Є., Регущевський, 2025).

Разом із тим, як зауважує С. Якимчук (2025), до оновлення цивільного процесуального законодавства у частині правового регулювання судового контролю, зокрема змін, спрямованих на посилення судового контролю за виконанням рішень, можливості суду впливати на цей процес були фактично обмежені лише розглядом скарг на дії виконавців. Нововведення дозволяють: здійснювати контроль за діями боржника, не очікуючи скарг, а зобов'язуючи подавати звіти; створювати процесуальний моніторинг виконання рішень шляхом аналізу звітів; реагувати на зловживання, включаючи формальну відписку чи затягування виконання, через процесуальні санкції.

Зокрема, йдеться про зміни, внесені відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень»¹. Тобто про доповнення ЦПК України статтями 453-1, 453-2, 453-3, 453-4.

Так, нові положення ЦПК України передбачають:

- право суду за зверненням стягувача зобов'язати боржника подати звіт щодо заходів, вжитих для виконання рішення (ст. 453-1);
- порядок розгляду такої заяви у двадцятиденний строк (ст. 453-2);
- вимоги до змісту звіту, включно з вказівкою на конкретні дії або перешкоди (ст. 453-3);
- процесуальні наслідки у разі відмови у поданні звіту або його неприйняття, включаючи можливість накладення штрафу чи зміну способу виконання рішення (ст. 453-4).

Вказані зміни спрямовані на забезпечення ефективного виконання судових рішень, особливо у справах немайнового характеру, де традиційні виконавчі механізми мають меншу ефективність. Вони зобов'язують боржника пояснювати суду причини невиконання рішення. Запровадження цього механізму створило нову форму активної взаємодії між судом і учасниками процесу на стадії виконання судових рішень (Якимчук, 2025).

Разом із тим, важливим аспектом механізму реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права є правозастосовчі акти:

- акти-документи (судові рішення);
- акти-дії (процесуальні дії), що здійснюються судом у межах законодавчо визначених процесуальних форм судового контролю і приймаються (здійснюються) з метою забезпечення фактичного виконання ухвалених судових рішень (Потьомкін, 2025).

Зважаючи на вищевказане, на наш погляд, доцільно було б доповнити ЦПК України статтею 453-5 «Правозастосовчі акти правового механізму судового контролю». Зокрема, вважаємо, що такі законодавчі зміни сприятимуть більш ефективній реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Висновки

Відтак з метою підвищення ефективності реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень: Закон України від 21.11.2024 року №4094-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4094-20#Text>(дата звернення: 15.10.2025).

вбачаємо за необхідне подальше удосконалення законодавства України щодо судового контролю за виконанням судових рішень шляхом внесення чергових змін до Розділу VII «СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ» Цивільного процесуального кодексу України. Зокрема, шляхом доповнення його статтею 453-5 «Правозастосовчі акти правового механізму судового контролю». Таке законодавство має чітко регламентувати не лише види, зміст та форму актів-дій (процесуальних дій), що здійснюються судом у межах законодавчо визначених процесуальних форм судового контролю і приймаються (здійснюються) з метою забезпечення фактичного виконання ухвалених судових рішень, а також і міру юридичної відповідальності за недотримання законодавчих вимог з цього приводу.

Перспективи подальших наукових розвідок

Питання реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права потребує подальших наукових розвідок, зокрема, у напрямку вивчення іноземного досвіду з цього приводу.

Список використаних джерел

1. Жукевич І. В. Реалізація судового контролю за виконанням рішень у цивільних справах. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Право*. 2019. № 7. С. 89-95.
2. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Судовий контроль за виконанням судових рішень і нагляд за діяльністю виконавців згідно Рекомендацій Європейської комісії з ефективності правосуддя: доцільність законодавчих новел та наукові концепції. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. № 05. Ч. 1. С. 321-327.
3. Fursa S. Ya., Fursa Ye. I., Rehushevskiy E. Ye. Recommendations of the European Commission on the efficiency of justice and their impact on improving enforcement proceedings in Ukraine. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. № 4. Ч. 3. С. 438-443.
4. Якимчук С. О. Зобов'язання подати звіт про виконання судового рішення як елемент ефективного судового контролю. *Правові засади організації та здійснення публічної влади : збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 16 травня 2025 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 417-419.
5. Потьомкін С. О. Правозастосовчі акти як елемент правового механізму судового контролю: теоретико-методологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2025. № 3 (89). С. 49-57.

References

1. Zhukevych, I. (2019). Realizatsiia sudovoho kontroliu za vykonanniam rishen u tsyvilnykh spravakh [Implementation of judicial control over the execution of decisions in civil cases]. *Naukovo-informatsiyniy visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho. Seriya: Pravo*, 7, 89-95. [in Ukrainian]. DOI: 10.33098/2078-6670.2019.7.19.89-95
2. Fursa, S.Ya., Fursa, Ye.I. (2025). Sudovyi kontrol za vykonanniam sudovykh rishen i nahliad za diialnistiu vykonavtsiv zghidno Rekomendatsii Yevropeiskoi komisii z efektyvnosti pravosuddia: dotsilnist zakonodavchykh novel ta naukovy kontseptsii [Judicial control over the execution of court decisions and supervision of the activities of executors according to the Recommendations of the European Commission on the Efficiency of Justice: feasibility of legislative innovations and scientific concepts]. *Elektronne nauкове vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*, 5(1), 321-327. [in Ukrainian]. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.05.1.54
3. Fursa, S.Ya., Fursa, Ye.I., Rehushevskiy, E.Ye. (2025). Recommendations of the European Commission on the efficiency of justice and their impact on improving enforcement proceedings in Ukraine. *Elektronne nauкове vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*, 4 (3), 438-443. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.04.3.65

4. Yakymchuk, S. O. (2025). Zoboviazannia podaty zvit pro vykonannia sudovoho rishennia yak element efektyvnoho sudovoho kontroliu [The obligation to submit a report on the execution of a court decision as an element of effective judicial control]. *Pravovi zasady orhanizatsii ta zdiisnennia publichnoi vlady : zbirnyk tez VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj svitlii pamiati doktora yurydychnykh nauk, profesora, akademika-zasnovnyka NAPrNU, pershoho Holovy Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Leonida Petrovycha Yuzkova (m. Khmelnytskyi, 16 travnia 2025 roku). Khmelnytskyi : Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova*, 417-419. [in Ukrainian].

5. Potomkin, S. O. (2025). Pravozaostosovchi akty yak element pravovoho mekhanizmu sudovoho kontroliu: teoretyko-metodolohichniy aspekt [Law enforcement acts as an element of the legal mechanism of judicial control: theoretical and methodological aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 3(89), 49-57. [in Ukrainian]. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.89.3.6

IMPLEMENTATION OF JUDICIAL CONTROL OVER THE ENFORCEMENT OF DECISIONS IN CIVIL JUDICIAL PROCEEDINGS OF UKRAINE IN PRIVATE LAW CASES

Ihor Zhukevych*

*Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law named after Academician of the Ukrainian Academy of Sciences Fr. Ivan Lutsko, King Danylo University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

The article is devoted to the implementation of judicial control over the execution of decisions in civil judicial proceedings of Ukraine in private law cases. It is established that the execution of judicial decisions is a key condition for ensuring the constitutional right of every citizen to judicial protection. At the stage of implementation of judicial control over enforcement proceedings, consideration of complaints against decisions, actions or inaction of a state bailiff, officials of state enforcement service bodies or a private bailiff in terms of the execution of decisions in civil judicial proceedings of Ukraine in private law cases is aimed at ensuring the mandatory execution of court decisions made in favor of a person. This is necessary for the real protection of his rights, freedoms and interests that have been violated, because without guarantees of their restoration it is impossible to fully realize everyone's right to judicial protection. It was found that the legislation of Ukraine provides for the consideration by courts of complaints against decisions, actions or inaction of persons who carry out the forced execution of decisions. However, such control is essentially limited to the process of considering the aforementioned complaints. The changes made in accordance with the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Improvement of Provisions on Judicial Control over the Execution of Court Decisions" were analyzed. It is emphasized that the directions for improving enforcement proceedings, identified in the Recommendations of the European Commission on the Efficiency of Justice, also apply to Ukraine and should be taken into account by specialists when improving the relevant legislation. It is proposed to make further changes to Section VII «JUDICIAL CONTROL OVER THE EXECUTION OF JUDICIAL DECISIONS» of the Civil Procedure Code of Ukraine by supplementing it with Article 453-5 «Law enforcement acts of the legal mechanism of judicial control». The need for further scientific research on the topic in the direction of studying foreign experience in the implementation of judicial control over the execution of decisions in civil proceedings in private law cases is substantiated, in order to find the most optimal ways to further improve the regulation of the implementation of judicial control over the execution of decisions in civil proceedings in Ukraine in private law cases.

Key words: judicial control, civil process, civil proceedings, execution of court decisions, legislation of Ukraine, private law cases.

Дата першого надходження статті до видання: 12.11.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.11.2025
Дата публікації: 10.02.2026